

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Julia Tornberg

Folkrättens fäder

- En redogörelse för Hugo Grotius och Emer de Vattels stats- och suveränitetsbegrepp

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Christian Häthén

VT 2016

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
1 INLEDNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte	4
1.3 Frågeställningar	4
1.4 Avgränsning	5
1.5 Metod	5
1.6 Material	5
1.7 Forskningsläge	6
1.8 Disposition	6
2 FOLKRÄTT	7
2.1 Folkrätten idag	7
2.2 Historisk bakgrund	8
3 HUGO GROTIUS	10
3.1 Allmänt	10
3.2 On the Law of War and Peace	11
3.2.1 Inledning	11
3.2.2 Naturrätt	12
3.2.3 Folkrätt	13
3.2.4 Stat	14
3.2.5 Suveränitet	15
4 EMER DE VATTEL	17
4.1 Allmänt	17
4.2 The Law of Nations	17
4.2.1 Inledning	17
4.2.2 Naturrätt	19
4.2.3 Folkrätt	20
4.2.4 Stat	21
4.2.5 Suveränitet	21

5	ANALYS	23
5.1	Allmänt	23
5.2	Stat	24
5.3	Suveränitet	25
5.4	Folkrättens fäder?	26
5.5	Folkrättens bortglömda historia	27
6	SLUTSATSER	28
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	29

Summary

Since public international law is a current area of law today, we may think that it is also a modern product, a result of today's globalized world. However, that is not the case. Public international law has important historical aspects that must be considered.

This paper examines in what way Hugo Grotius and Emer de Vattel treated two of the key concepts of public international law, *state* and *sovereignty*, and by doing so, built the foundation for public international law. Today, the sovereign states are the most important subject of public international law and also the legislators of the area. Already in the version of public international law founded by Grotius and de Vattel, the states played an important role. During the time they were active, in the 17th and 18th century, the state idea evolved.

Today's sovereignty concept is similar to the one Grotius and Vattel created. However, unlike contemporary public international lawyers, they considered it to be more appropriate with one single person ruling the sovereignty, a so called sovereign.

Many of Grotius' and de Vattel's ideas about state and sovereignty are still applicable, and we can therefore say that they have had great significance for public international law and its development. Their works *On the Law of War and Peace* and *The Law of Nations* are the foundations for public international law today.

Sammanfattning

Eftersom folkrätten är ett högaktuellt rättsområde idag, är det lätt att tro att det också är en modern produkt, ett resultat av nutidens accelererande globalisering. Så är dock inte fallet, utan folkrätten har i högsta grad en rättshistorisk sida som bör beaktas.

Denna uppsats undersöker hur Hugo Grotius och Emer de Vattel behandlade de centrala folkrättsliga begreppen *stat* och *suveränitet*, och på så sätt la grunden för nutidens folkrätt. Idag bygger folkrätten på de suveräna staterna, som är rättsområdets viktigaste rättssubjekt och samtidigt rättsområdets lagstiftare. Redan i den folkrätt som Grotius och de Vattel formulerade på 1600-talet respektive 1700-talet spelade staterna en viktig roll, och statstanken utvecklades mycket under den tid de var verksamma.

Dagens suveränitetsbegrepp påminner i teorin mycket om det som Grotius och de Vattel förespråkade. Dock menade de, till skillnad från vår tids folkrättsjurister, att det i praktiken var mest lämpligt att suveräniteten tillföll en enskild person, en suverän.

Många av Grotius och de Vattels tankar angående stat och suveränitet lever kvar, och är relevanta, än idag. På så sätt kan man säga att de har haft stor betydelse för folkrättens tillkomst och utveckling, och att deras verk *On the Law of War and Peace* och *The Law of Nations* lade grunden för det rättsområde folkrätten är idag.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Folkrätten är det system som reglerar rättsförhållanden mellan stater. I vår tids globaliserade värld har internationella relationer stor betydelse, vilket gör folkrätten till ett ständigt aktuellt rättsområde.

Under 1900-talet har folkrätten utvecklats kraftigt. Efter två världskrig har behovet av samarbete över nationsgränserna ökat, liksom även utvecklingen av grundläggande universella rättigheter. I en tid präglad av globalisering och internationella relationer är folkrätten ett viktigt och grundläggande ämne.

Eftersom folkrätten är ett högaktuellt rättsområde idag, är det lätt att tro att det också är en modern produkt, ett resultat av nutidens globaliserade värld. Så är dock inte fallet, utan folkrätten har i högsta grad en rättshistorisk sida. Det händer allt för ofta att folkrättens historiska bakgrund hamnar i skymundan, eller glöms bort helt.

Hugo Grotius kallas ofta folkrättens fader, och *Emer de Vattel* anses av många ha utformat den moderna folkrätten. Det tog dock lång tid innan man förstod att ett rättshistoriskt perspektiv skulle kunna hjälpa oss när vi analyserar folkrätten som rättslig disciplin. Genom att jämföra folkrätten i tid och rum kan vi förstå varför den ser ut som den gör, och dra viktiga lärdomar.

Nutidens folkrätt bygger på de suveräna staterna, som är rättsområdets viktigaste rättssubjekt och samtidigt rättsområdets lagstiftare. Det hjälper oss att förstå varför det ser ut som det gör idag om man undersöker det aktuella rättsområdets grundpelare med utgångspunkt i dess historiska bakgrund.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur Hugo Grotius och Emer de Vattel behandlade de centrala folkrättsliga begreppen *stat* och *suveränitet* samt att diskutera hur dessa tänkare har påverkat dagens folkrätt.

1.3 Frågeställningar

Uppsatsen avser att besvara följande frågeställningar:

- Hur behandlade Hugo Grotius och Emer de Vattel begreppen stat och suveränitet i förhållande till folkrätten?
- Vilken betydelse har Grotius och de Vattels tankar haft för folkrättens tillkomst?
- Finns det spår kvar av Grotius och de Vattels tankar angående stat och suveränitet i nutidens folkrätt?

1.4 Avgränsning

Uppsatsen undersöker folkrättens bakgrund och historia genom studier av Hugo Grotius och Emer de Vattel, vilka båda har skrivit om åtskilliga folkrättsliga ämnen. För att det ska rymmas inom denna uppsats kommer fokus att vara på hur de har behandlat de centrala folkrättsliga begreppen stat och suveränitet.

Av avgränsningsskäl begränsas uppsatsen till 1600-talet och 1700-talet då Grotius och de Vattel var verksamma. Viss jämförelse med nutid görs, men inget däremellan behandlas. Tiden före 1600-talet redogörs för endast i egenskap av nödvändig bakgrundsfakta, dock inte mer än översiktligt.

Med anledning av folkrättens internationella karaktär avgränsas uppsatsen inte geografiskt till något specifikt land. Dock ligger huvudfokus på Europa där Grotius och de Vattel var verksamma, trots att deras idéer sedermera även har spridits till andra delar av världen.

1.5 Metod

För att uppnå syftet med uppsatsen används huvudsakligen en historisk komparativ metod, genom studier av källor från 1600- och 1700-talet. Dessa redovisas, värderas och analyseras.

1.6 Material

I uppsatsen behandlas huvudsakligen Hugo Grotius *De jure belli ac pacis* och Emer de Vattels *Le Droit des Gens*. Verkens originalspråk är latin respektive franska, men av tillgänglighetsskäl har de engelska versionerna *On the Law of War and Peace* och *The Law of Nations* använts. Dessa källtexter från 1600- och 1700-talet utgör grunden för uppsatsen, och kompletteras med allmän folkrättslitteratur samt litteratur om folkrättens historia med fokus på Grotius och de Vattel. I *The Law of Nations* fall

används en nyutgåva av den ursprungliga engelska översättningen från 1797, medan *On the Law of War and Peace* används i form av en kommenterad engelsk version, utgiven 2012.

1.7 Forskningsläge

Trots att det sägs att folkrättens bakgrund ofta glöms bort, finns det flera exempel på att man tidigare undersökt var folkrätten kommer ifrån och hur den har utvecklats.¹ Exempelvis har Arthur Nussbaum skrivit om folkrättens historia², Stephen C. Neff har kommenterat Grotius och hans verk³, och Béla Kapossy och Richard Whatmore har studerat de Vattel⁴. Forskningen är användbar i arbetet med denna uppsats, men i första hand utgår studien från Grotius och de Vattels egna källtexter.

1.8 Disposition

Uppsatsen inleds med en kort redogörelse för folkrättens grundläggande drag, följt av en beskrivning av dess allmänna historiska bakgrund. Därefter skildras Hugo Grotius och Emer de Vattels huvudsakliga verk med inriktning på begreppen stat och suveränitet. Till sist följer analys och slutsatser.

¹ Modéer (2011) s. 307.

² Nussbaum (1947) *A Concise History of the Law of Nations*

³ Neff (2012) *Hugo Grotius on the Law of War and Peace*

⁴ Kapossy och Whatmore (2008) *Introduction to The Law of Nations*

2 Folkrätt

2.1 Folkrätten idag

Folkrätten är det rättsområde som reglerar förhållanden mellan stater, och är således en del av den internationella rätten. Folkrätten förutsätter stater, som är rättsområdets viktigaste rättssubjekt. Inom folkrätten är det i första hand staterna, och inte enskilda individer, som är bärare av rättigheter och skyldigheter.⁵

Utöver att staterna kan använda sig av folkrätten genom de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dem i egenskap av rättssubjekt, är den allmänna uppfattningen att staterna också skapar folkrätten. Eftersom folkrätten saknar överstatliga lagstiftande organ blir staterna, förutom att vara rättsområdets viktigaste rättssubjekt, även rättsområdets främsta lagstiftare.⁶

Att staterna är lagstiftare leder till att folkrätten som rättssystem får det innehåll som staterna själva, d.v.s. rättssubjekten, har accepterat. Denna något speciella juridiska situation är nära sammankopplad med staternas suveränitet. Suveränitet förklaras som den högsta politiska makten i samhället, samt självständighet från yttre kontroll. Inom folkrätten säger man att stater är suveräna, och att de normer som begränsar staters handlingsfrihet därmed är sådana som de gått med på att efterleva.⁷

De rättigheter och skyldigheter som knyts till statsbegreppet kallas för suveräna rättigheter. Dessa tillkommer staterna automatiskt, som en konsekvens av statssuveräniteten.⁸ Rättigheterna och skyldigheterna kan vara knutna till territoriet, till befolkningen eller till styret.⁹ Exempelvis talar

⁵ Linderfalk (2012) s. 13.

⁶ Ibid. s. 25.

⁷ Ibid. s. 25.

⁸ Ibid. s. 16.

⁹ Ibid. s. 17.

man om statens territoriella överhöghet, principen om non-intervention och rätten att bestämma över medborgarskap.¹⁰

För att avgöra vad som räknas som en stat, används den s.k.

Montevideokonventionen. Den ställer upp ett antal kriterier, som till följd av olika tolkningsmodeller ibland ger olika svar.¹¹ Klart är dock att det enligt konventionen krävs ett territorium, en befolkning samt ett styre för att det ska kunna röra sig om en stat.¹²

Sammanfattningsvis bygger dagens folkrätt på de suveräna staterna, som är rättsområdets viktigaste rättssubjekt, och samtidigt rättsområdets lagstiftare.¹³

2.2 Historisk bakgrund

Folkrättens historiska bakgrund hamnar ofta i skymundan, då dess nutida utveckling i många fall anses vara mer intressant.¹⁴ Möjligtvis kan man vilseledas av att det är ett så pass aktuellt ämne idag, och tro att folkrätten är en modern företeelse. Dagens globalisering och internationalisering utgör givetvis ett sammanhang där folkrätten aktualiseras, men detta betyder inte att rättsområdet saknar gamla anor. Folkrätten behöver undersökas med hjälp av ett historiskt synsätt för att lättare kunna förstås.¹⁵

Under romarrikets tid var inte behovet av att reglera internationella relationer särskilt stort. På den tiden bestod dagens Europa med omnejd av riket och furstendömen, istället för stater eller nationer.¹⁶ Under lång tid härskade stormakter, som t.ex. romarriket, som även bestämde vad som

¹⁰ Linderfalk (2012) s. 19.

¹¹ Ibid. s. 14-16.

¹² Montevideokonventionen (*Convention on the Rights and Duties of States*), art 1.

¹³ Linderfalk (2012) s. 25.

¹⁴ Nussbaum (1947) s. 1.

¹⁵ Modéer (2011) s. 308.

¹⁶ Nussbaum (1947) s. 19.

gällde på den internationella arenan. Följden av detta blev att romersk rätt och kanonisk rätt¹⁷ ofta användes för tvister utanför själva romarriket.¹⁸

I romarriket fanns även rättsordningen *ius gentium*, som ibland sägs ha varit den första folkrätten. *Ius gentium*, som översätts som folkets rätt, skiljde sig från *ius civile*, som var romarnas egen interna rättsordning. *Ius gentium* kan i viss mån sägas ha varit en sorts folkrätt, eftersom det var en parallell rättsordning gällande för de som inte var medborgare i det egna riket. Dock skiljer sig det systemet avsevärt från det internationella system som idag kallas folkrätt. *Ius gentium* reglerade egentligen inte internationella relationer, eftersom, som ovan förklarats, dessa inte förekom på samma sätt som idag.¹⁹

Under 1300- och 1400-talen började romarriket och påvedömet successivt att förlora makt. Den protestantiska reformationen under 1500-talet försvagade den gamla maktordningen i den europeiska delen av världen ytterligare. Slutet av 1500-talet och början av 1600-talet präglades av religionskrig och det trettioåriga kriget, som blev en definitiv vändpunkt. Under denna tid ritades kartan om, och maktbalansen som under väldigt lång tid hade varit odiskutabel, förändrades.²⁰

I takt med att nya aktörer tog makt och nya stater bildades växte behovet av internationella relationer och regler för dessa. Dels behövdes regleringar för att undvika konflikter, dels behövde man veta hur man skulle agera när det trots allt uppstod sådana. Även för fredliga internationella samarbeten behövdes regler, som t.ex. för handel mellan stater. I brist på annat vände man sig då fortfarande till romersk rätt eller kanonisk rätt för att finna rättsregler, men det fanns ett påtagligt behov av en bättre lämpad rättsordning.²¹

¹⁷ Den katolska kyrkans rättsordning kallas kanonisk rätt.

¹⁸ Nussbaum (1947) s. 20.

¹⁹ Ibid. s. 20.

²⁰ Häthén (2014) s. 55.

²¹ Nussbaum (1947) s. 25-29.

3 Hugo Grotius

3.1 Allmänt

Hugo Grotius (1583-1645) föddes i staden Delft i Nederländerna.²² Hans släktnamn var egentligen det nederländska namnet de Groot, men han valde att använda den latinska formen Grotius.²³ Grotius var jurist, filosof, teolog, humanist och historiker, och han nådde framgång inom alla dessa olika områden. Dock är det hans folkrättsliga och rättsfilosofiska verk som har blivit mest kända, framförallt *The Freedom of the Seas*²⁴ och *On the Law of War and Peace*.²⁵ Grotius har traditionellt benämnts folkrättens fader.²⁶

Grotius levde under en mörk och krigshärjad tid i Europas historia. Under 1500-talet skedde reformationen, påven och den katolska kyrkan började förlora makt, och religionskrig pågick på flera håll. År 1618 inleddes det trettioåriga kriget som skulle komma att pågå under resten av Grotius liv.²⁷ Dessutom levde holländaren Grotius mitt i det spansk-nederländska kriget som även det var aktuellt under hela hans livstid.²⁸ Det spansk-nederländska kriget fick Grotius att börja intressera sig för, och fördjupa sig i, internationella relationer.²⁹ Detta arbete resulterade år 1609 i hans första kända verk, *The Freedom of the Seas*.³⁰

Grotius fortsatte att intressera sig för internationella mellanhavanden och år 1625 publicerades hans viktigaste verk, *On the Law of War and Peace*.³¹ Detta verk spelade stor roll vid Westfaliska freden 1648, som för övrigt sägs vara den första folkrättsliga traktaten.³² Hugo Grotius fick varken uppleva

²² Neff (2012) s. 13.

²³ van Holk (1983) s. 23.

²⁴ Verkets latinska originaltitel är *Mare Liberum*.

²⁵ Neff (2012) s. 16-18.

²⁶ Nussbaum (1947) s. 107.

²⁷ Häthén (2014) s. 56-58.

²⁸ Neff (2012) s. 16.

²⁹ van Holk (1983) s. 27.

³⁰ Ibid. s. 28.

³¹ Neff (2012) s. 18.

³² Modéer (2011) s. 309.

freden eller den viktiga roll hans livsverk kom att få, eftersom han hade dött redan 1645.³³

3.2 On the Law of War and Peace

3.2.1 Inledning

Hugo Grotius studier av internationella relationer gjorde honom övertygad om att det fanns behov av att skapa ett enande regelverk för dessa. Ständiga konflikter och krig mellan olika grupper som p.g.a. politik eller religion inte kunde komma överens, bekräftade hans teori. Han ansåg det oklokt att folk kunde börja kriga, och ta till obegränsat med våld, när de inte var eniga. Dessutom tyckte han att handeln mellan olika länder, som hade ökat mycket hans tid, innebar att det behövdes regleringar även för fredliga mellanhavanden.³⁴

Grotius ville, eftersom han ansåg att behovet var stort, skapa ett rättssystem som skulle reglera internationella relationer. Detta system skulle kunna fungera för hela världen, varför det var viktigt att det i så liten utsträckning som möjligt byggde på någon speciell religion eller tradition.³⁵

Enligt Grotius finns det en gemensam moral överallt, att falla tillbaka på för att veta vad som ska vara tillåtet.³⁶ Med utgångspunkt i denna moral, som brukar kallas naturrätt, skrev Hugo Grotius *On the Law of War and Peace*, som enligt honom skulle vara bindande för alla, människor såväl som stater.³⁷

On the Law of War and Peace publicerades 1625 och reglerar bl.a. vad stater har för rättigheter och skyldigheter, vilka regler som gäller krig, i

³³ Neff (2012) s. 21.

³⁴ Grotius (2012) s. 1-3.

³⁵ Neff (2012) s. 12-13.

³⁶ Grotius (2012) Bok 1, 1 kap, 10p.

³⁷ Ibid. 1:1:10.

vilka situationer man kan starta krig, och frågor om havsrätt.³⁸ Detta verk sägs ligga till grund för dagens folkrätt, och många menar att Hugo Grotius, i egenskap av dess författare, ska anses vara folkrättens fader.³⁹ Detta kan diskuteras, och har diskuterats, men att *On the Law of War and Peace* har haft stor betydelse som folkrättsligt verk kan inte förnekas.⁴⁰ Vid Westfaliska freden 1648 använde man Grotius verk som grundläggande utgångspunkt. Även vid bildandet av Förenta Nationerna 1945 återknöt man till *On the Law of War and Peace*.⁴¹

3.2.2 Naturrätt

Naturrätt innebär att rätten bygger på tanken om en universellt giltig och naturlig moral, som inte behöver vara nedtecknad för att vara bindande. Man brukar skilja på gudomlig naturrätt, där den universellt giltiga moralen bygger på religionen, och rationell naturrätt, där den bygger på naturen och förnuftet.⁴²

Grotius var naturrättsjurist och naturrättsfilosof, och hans arbeten bygger på att det finns en naturlig moral som är bindande för alla.⁴³ Grotius förespråkade den rationella naturrätten, och han ansåg det ändamålsenligt att skilja rätten från religionen.⁴⁴ Denna typ av rättsuppfattning var kontroversiell på 1600-talet, men samtidigt framgångsrik. Eftersom man efter reformationen ständigt hamnade i konflikter rörande religion och kyrka, var den rationella naturrätten mindre problematisk att utgå ifrån.⁴⁵

Att Grotius förespråkade rationell naturrätt betyder inte att hans rättsuppfattning var helt sekulär. Han ansåg fortfarande att Gud hade skapat världen, och därmed också naturen, och att religionen var grunden till allt.

³⁸ Neff (2012) s. 24-25.

³⁹ Nussbaum (1947) s. 107.

⁴⁰ van Holk (1983) s. 16.

⁴¹ Ibid. s. 41.

⁴² Modéer (2010) s. 64-65, 105-106.

⁴³ Grotius (2012) 1:1:10.

⁴⁴ Neff (2012) s. 25-26.

⁴⁵ van Holk (1983) s. 18.

Det var enligt Grotius nödvändigt att separera moral och teologi, men religionen spelade fortfarande en viktig roll.⁴⁶ I inledningen av *On the Law of War and Peace* skriver han att om något i boken går emot religionen, kan man välja att bortse från det.⁴⁷

3.2.3 Folkrätt

Grotius menade att internationella relationer ska regleras med hjälp av två olika, parallellt gällande, rättssystem. Det ena systemet är naturrätten, som är universellt gällande för alla, och det andra är folkrätten. Dessa två rättssystem måste separeras, men ska användas parallellt.⁴⁸ Folkrätten i sin tur har enligt Grotius två delar, som han ibland har svårt att skilja på. Den ena delen är den romerskrättsliga *ius gentium*, folkets rätt. Den andra delen kallar han den viljebaserade rätten, en sedvanerätt mellan stater.⁴⁹

En av Grotius viktiga distinktioner var att han skiljde naturrätten från folkrätten, och på så sätt framhävde den internationella sedvanerättens betydelse. Han ansåg det nödvändigt att kunna skilja på dessa två områden för att förstå hur internationella relationer ska regleras.⁵⁰ Det råder delade meningar huruvida Grotius var först med detta, eller om någon möjligtvis hade gjort detta tidigare. Han var dock troligen först i den protestantiska delen av världen, och han var dessutom först i världen med att sammanställa dessa idéer på ett systematiskt sätt, som han gjorde i *On the Law of War and Peace*.⁵¹

Grotius förklarade skillnaden mellan naturrätt och folkrätt genom att säga att när många människor eller samhällen, på olika ställen och vid olika tidpunkter, håller en och samma sak som säkert, ska detta anses vara något universellt. Det universella kan antingen vara en konsekvens av

⁴⁶ Grotius (2012) s. 15.

⁴⁷ Ibid. s. 19.

⁴⁸ Ibid. s.12-13, 1:1:9, 1:1:14.

⁴⁹ Neff (2012) s. 32.

⁵⁰ Grotius (2012) s. 9.

⁵¹ Neff (2012) s. 34.

naturrättsliga principer, eller en regel som människan har samtyckt till. Om den universella slutsatsen härstammar från naturrättsliga principer rör det sig om naturrätt, och om den istället grundar sig på samtycke, är det folkrätt.⁵²

3.2.4 Stat

Innan trettioåriga kriget hade stater inte varit en självklarhet, utan världen hade styrts av vidsträckta riken, stormakter och kyrkan.⁵³ I samband med Westfaliska freden 1648 började idén om att Europa och världen istället skulle utgöras av nationer och stater att etableras.⁵⁴ Grotius var en stark anhängare till denna statstanke, och han anses även ha bidragit till dess utveckling.⁵⁵

Grotius menade att staten är det perfekta samhället, och att världen därför ska utgöras av stater.⁵⁶ Staten har, enligt honom, rätt att styra samhället och därmed också medborgarna.⁵⁷

On the Law of War and Peace innehåller redogörelser för staters rättigheter och skyldigheter. Att människor har rättigheter och skyldigheter var allmänt accepterat redan på denna tid, det följde av naturrätten. Att även stater är bärare av rättigheter och skyldigheter var däremot inte någon självklarhet, men något som Grotius på ett övertygande sätt argumenterade för i *On the Law of War and Peace*. Många hävdade att individuell rätt inte är applicerbar på stater, men detta ansåg Grotius vara inkorrekt.⁵⁸ Grotius var inte ensam, och antagligen inte heller först, med dessa tankar. Det faktum att han sammanställde dem i ett systematiskt och tydligt verk har dock gjort honom representativ för denna utveckling.⁵⁹

⁵² Grotius (2012) s. 12-13, 1:1:9, 1:1:14.

⁵³ Häthén (2014) s. 56-58.

⁵⁴ Modéer (2011) s. 309.

⁵⁵ Neff (2012) s. 27-30.

⁵⁶ Grotius (2012) 2:5:23.

⁵⁷ Ibid. 2:5:23.

⁵⁸ Ibid. s. 7.

⁵⁹ Nussbaum (1947) s. 107.

Enligt naturrätten är det alltid tillåtet att skydda sig själv och sina rättigheter. Man har dock en skyldighet, menade Grotius, att inte kränka andras rättigheter bara för att skydda sina egna.⁶⁰ Man har alltid rätt att skydda sig själv, och denna rätt till självförsvar gäller både för individer och för stater, ansåg Grotius.⁶¹ Vissa rättigheter gäller bara för stater, och inte för individer, som t.ex. sådana rättigheter som är knutna till land eller hav.⁶²

I stater kan handlingar vara felaktiga, och därmed rättsstridiga, och i stater finns det regler för hur man får handla, förklarade Grotius. I romarriket hade man alltid kunnat motivera sina handlingar med makt, men så fungerar det inte i stater. Inte ens i krig får man bete sig hur som helst, och det finns även begränsningar för i vilka situationer man får starta krig, klargjorde Grotius.⁶³

3.2.5 Suveränitet

Naturrätten är bindande för alla, härskare som undersåtar, och den kan inte ändras, ansåg Grotius.⁶⁴ Han var dock även noga med att staterna själva är suveräna och därför kan ingå bindande överenskommelser, som inte nödvändigtvis måste bygga på naturrättsliga principer.⁶⁵

Den makt som är fri från yttre kontroll kallas suverän makt, förklarade Grotius.⁶⁶ Vanliga människor är inte suveräna, och de kan inte göra revolution mot staten hur som helst, trots att vissa felaktigt hävdar det.⁶⁷ Staten är, enligt Grotius, den perfekta suveränen.⁶⁸ Detta betyder dock inte

⁶⁰ Grotius (2012) 1:2:2.

⁶¹ Ibid. 2:1:3, 2:1:16.

⁶² Ibid. 2:2:5-6.

⁶³ Ibid. s. 1.

⁶⁴ Ibid. 1:1:10.

⁶⁵ Ibid. 1:3:7.

⁶⁶ Ibid. 1:3:7.

⁶⁷ Ibid. 1:3:8.

⁶⁸ Ibid. 1:3:7.

att medborgarna ska utöva suveräniteten i praktiken, det ska inte vara något folkstyre.⁶⁹

Staterna får själva bestämma vilket styre de ska ha, enligt Grotius.⁷⁰ Grotius själv tyckte dock att det är mest passande att ha en kung som suverän, men att det då är viktigt att kungens suveränitet utgår från staten, och inte från Gud.⁷¹

Det har ingen betydelse för suveräniteten hur suveränen utses, menade Grotius.⁷² Dock menade Grotius att det var viktigt att den tilltänkta suveränen var lämplig, och nämnde att till exempel barn och fängslade personer är olämpliga och därför bör undvikas.⁷³

Enligt Grotius kan suveräniteten begränsas av tre olika källor: naturrätten, den gudomliga rätten eller den internationella rätten.⁷⁴

⁶⁹ Grotius (2012) 1:3:8.

⁷⁰ Ibid. 1:3:8.

⁷¹ Neff (2012) s. 29.

⁷² Grotius (2012) 1:3:10.

⁷³ Ibid. 3:20:3.

⁷⁴ Neff (2012) s. 31.

4 Emer de Vattel

4.1 Allmänt

Emer de Vattel (1714-1767) var en diplomat och författare som sägs ha bidragit till att lägga grunden för den moderna folkrätten.⁷⁵ Han föddes i Couvet i nuvarande Schweiz, och utbildade sig i Basel och Genève.⁷⁶ de Vattel har i en del sammanhang kallats Emerich, som är den tyska versionen av namnet Emer.⁷⁷

de Vattel var inte jurist, men han hade influerats mycket av Hugo Grotius och dennes tankar om folkrätten.⁷⁸ de Vattel skrev mycket inom rättsfilosofi och utgav sitt viktigaste verk, *The Law of Nations*, år 1758.⁷⁹

de Vattel levde under den tidsepok som brukar kallas upplysningstiden. Utmärkande för upplysningstiden var tron på förnuftet, viss yttrandefrihet och ifrågasättande av rådande strukturer som t.ex. kyrkan och religionen. För juridiken var upplysningstiden en betydelsefull period, då lagstiftningen utvecklades och medeltida regleringar ersattes med moderna lagar.⁸⁰

4.2 The Law of Nations

4.2.1 Inledning

Emer de Vattels verk heter *Le Droit des Gens* på originalspråk, vilket betyder ungefär folkens rättsordning, men översätts till *The Law of Nations* på engelska.⁸¹ *The Law of Nations* publicerades 1758, och den kom att bli 1700-talets viktigaste folkrättsliga bok.⁸²

⁷⁵ Nussbaum (1947) s. 161.

⁷⁶ Kapossy och Whatmore (2008) s. 9-10.

⁷⁷ Ibid. s. 9.

⁷⁸ de Vattel (2008) s. 7-8.

⁷⁹ Kapossy och Whatmore (2008) s. 12.

⁸⁰ Häthén (2014) s. 119.

⁸¹ Kapossy och Whatmore (2008) s. 9.

⁸² Ibid. s. 9.

Från början var *The Law of Nations* en översättning av texter skrivna av de Vattels läromästare, Christian Wolff. Wolff (1679-1754) var en tysk filosof som hade skrivit många texter på folkrättens område, och de Vattel höll honom väldigt högt.⁸³ Dock var Wolffs texter på latin, och de Vattel ansåg dem därför vara svårförståeliga och otillgängliga för gemene man.⁸⁴

Eftersom de Vattel ville att Wolffs texter skulle vara lättöverskådliga och mer tillgängliga för folket, började han översätta dem till franska. de Vattel tyckte inte att folkrätten hade blivit rättvist behandlad, att den inte fått tillräcklig uppmärksamhet, och han var missnöjd över detta. Han menade att världen hade en alldeles för oklar bild av vad folkrätten som disciplin innebar och innehöll, och att det var tvunget att folkrätten klargjordes.⁸⁵

Med utgångspunkt i Wolffs texter började de Vattel därför att göra tillägg och kommentarer, men bidrog också med helt egna idéer. Därefter sammanställde han allt material, vilket till slut blev *The Law of Nations*. En del hävdar att *The Law of Nations* är en bearbetning av Christian Wolffs texter, men de flesta menar att det är en kombination av Wolffs och Vattels idéer.⁸⁶ Emer de Vattel sägs ha moderniserat hela folkrätten genom detta verk.⁸⁷

de Vattel skriver i *The Law of Nations* att folkrätt är den vetenskap som lär ut vilka rättigheter som existerar mellan nationer eller stater, och de skyldigheter som korresponderar med dessa rättigheter.⁸⁸ Han menade att det ända sedan romarriket hade funnits en oklarhet kring begreppet folkrätt och vad det innebar, och att denna problematik behövde redas ut.

Oklarheten bottnade enligt de Vattel i begreppet *ius gentium* och frågan om detta begrepps innehåll. I många situationer i historien hade man enligt de

⁸³ de Vattel (2008) s. 10.

⁸⁴ Ibid. s. 12-13.

⁸⁵ Ibid. s. 5.

⁸⁶ Nussbaum (1947) s. 156.

⁸⁷ Ibid. s. 161.

⁸⁸ de Vattel (2008) preliminaries, 3§.

Vattel haft svårt att skilja folkrätten dels från naturrätten, dels från civilrätten.⁸⁹

de Vattel menade dock att folkrättsbegreppet, tack vare Hugo Grotius, delvis hade preciserats. Folkrätten var enligt de Vattel det rättssystem som skulle gälla mellan stater, och eftersom idén om stater hade utvecklats under Grotius tid hänvisade de Vattel mycket till honom, och hyllade hans arbete. Han ansåg också att Grotius hade lyckats med bedriften att skilja på folkrättsbegreppet och naturrättsbegreppet på ett bra sätt.⁹⁰

Dock menade de Vattel att Grotius folkrättsbegrepp hade vissa brister, som han därför gav sig i kast med att försöka utveckla. Han klandrade inte Grotius, som hade varit verksam drygt 100 år tidigare, utan menade att denne utifrån sina förutsättningar hade lyckats bra.⁹¹

4.2.2 Naturrätt

de Vattel var, precis som Grotius, naturrättsfilosof. Han ansåg att alla människor är naturrättsliga rättssubjekt, som har naturrättsliga rättigheter och skyldigheter. Att människor är invånare i en stat innebär inte att de förlorar sina naturliga rättigheter och skyldigheter. Istället är människornas alla naturrättsliga rättigheter och skyldigheter en del av staten, och hela nationen är därmed ett naturrättsligt rättssubjekt, förklarade de Vattel.⁹²

de Vattel hävdade att folkrätten kan förklaras genom naturrätten, eftersom de naturrättsliga rättigheterna och skyldigheterna binder även staterna.⁹³ Man kan till och med säga att folkrätten är staternas naturrätt, menade de Vattel. Han var dock noggrann med att poängtera att det inte räckte med

⁸⁹ de Vattel (2008) s. 6.

⁹⁰ Ibid. s. 7-8.

⁹¹ Ibid. s. 7-8.

⁹² Ibid. 5-6 §§.

⁹³ Ibid. s. 5.

dessa konstateranden för att få reda på något om folkrättens innehåll, utan endast för att motivera dess existens.⁹⁴

4.2.3 Folkrätt

Rättigheter och skyldigheter tar sig olika uttryck beroende på situation och subjekt, menade de Vattel. Således är den naturrättsliga folkrätten en egen disciplin, skild från den vanliga naturrätten. Gällande regler måste gå att applicera på subjektet, och de behöver vara relativt ändamålsenliga. Därför kan de folkrättsliga reglerna se annorlunda ut än de naturrättsliga, förklarade de Vattel.⁹⁵

de Vattel framhöll att det är av vikt för de suveräna staterna, och för deras ledare, att folkrätten är nedtecknad.⁹⁶ Trots att de Vattel i grunden var naturrättsfilosof precis som Grotius, finns det tydliga inslag av en positivrättslig föreställning och positivrättsliga regler i hans förklaring av folkrätten.⁹⁷ Detta var i överensstämmelse med den för upplysningstiden typiska uppfattningen om att rätten består av en kombination av naturrätt och positiv rätt.⁹⁸

I *The Law of Nations* strukturerade de Vattel upp folkrätten genom att beskriva den som bestående av naturrätt, historisk sedvanerätt samt internationella överenskommelser. Genom att göra detta, och därefter redogöra för vad de olika delarna i sin tur består av, formulerade han för första gången en positivrättslig folkrätt.⁹⁹ de Vattel menade att om de suveräna staterna, som fritt bestämmer över sina suveräna rättigheter och skyldigheter, accepterar den internationella sedvanerätten, så skapas positiv

⁹⁴ de Vattel (2008) 6§.

⁹⁵ Ibid. 6§.

⁹⁶ Ibid. s. 18.

⁹⁷ Ibid. 6§.

⁹⁸ Modéer (2011) s. 310.

⁹⁹ Ibid. s. 310.

rätt. När denna positiva rätt sedan ömsesidigt samtycks till av flera stater, skapas folkrätten.¹⁰⁰

4.2.4 Stat

de Vattel menade att stater har rättigheter och skyldigheter, eftersom de består av människor med rättigheter och skyldigheter som gått samman eller organiserat sig.¹⁰¹ Stater är politiska samhällen som organiserar sig, tar beslut och värnar om sina frågor och intressen, förklarade han.¹⁰²

de Vattel hävdade till och med att stater kan jämföras med moraliska personer. Genom att staterna, som består av moraliska personer, värnar om sina frågor och intressen blir de mottagliga för rättigheter och skyldigheter, precis som människor.¹⁰³

Det är angeläget att staterna känner till vad som gäller enligt folkrätten, påpekade de Vattel. De behöver veta vad de har för skyldigheter för att undvika att bryta mot dessa, men framförallt vara medvetna om sina rättigheter för att kunna tillvarata dessa.¹⁰⁴

4.2.5 Suveränitet

För att systemet med stater ska fungera, poängterade de Vattel, är det nödvändigt att man etablerar en allmän makt som bestämmer vad som ska göras. Denna allmänna politiska makt är enligt honom suveräniteten, och den som personligen sitter på makten kallas suverän.¹⁰⁵ I ursprungsläget tillhör suveräniteten staten själv, men oftast behåller inte staterna som

¹⁰⁰ de Vattel (2008) preliminaries, 27§.

¹⁰¹ Ibid. preliminaries, 5-6§§.

¹⁰² Ibid. preliminaries, 1-2§§.

¹⁰³ Ibid. 1-2§§.

¹⁰⁴ Ibid. 3§.

¹⁰⁵ Ibid. 1§ 2st.

samhällen denna makt. Staterna ger oftast suveräniteten till en senat eller en enskild person, som blir den s.k. suveränen, förklarade de Vattel.¹⁰⁶

de Vattel skrev också att alla nationer som är självstyrande, i vilken form som helst, men utan att vara beroende av någon yttre makt, är suveräna stater.¹⁰⁷ En suverän stat har enligt honom samma rättigheter som alla andra suveräna stater. Han menade att staterna, genom att vara suveräna, blir folkrättsliga subjekt. Genom att vara suverän och självständig har varje stat rätt att bestämma i samhället och styra efter sina egna lagar, förklarade de Vattel.¹⁰⁸ Ingen utländsk makt får, så länge de inte har fått tillåtelse att göra det, lägga sig i staternas suveräna rättigheter.¹⁰⁹

de Vattel var tydlig med att suveräniteten kan hanteras på olika sätt, suveräna stater kan ha olika typer av styren. Enligt honom kan det röra sig om demokratier, aristokratiska republiker eller monarkier, och även alla möjliga varianter eller kombinationer av dessa.¹¹⁰ I varje stats suveräna rättigheter ingår rätten att själv bestämma vilket typ av styre som passar bäst.¹¹¹ Enligt naturrätten kan ingen människa tas ifrån sin frihet eller självständighet utan samtycke. Medborgare i stater har dock samtyckt till inskränkningar av frihet och självständighet, genom att avstå en del av dessa till förmån för suveränen, förklarade de Vattel.¹¹²

Staterna måste enligt de Vattel arbeta för sitt eget bästa, för att systemet ska fungera. Detta är en förutsättning för suveränitet, och därför också ett krav på en eventuell suverän. Den som representerar staten och agerar i dess namn måste verka för statens bästa. Det monster till suverän som inte uppfyller detta, förtjänar att bli avsatt från tronen, ansåg de Vattel.¹¹³

¹⁰⁶ de Vattel (2008) 39§.

¹⁰⁷ Ibid. 4§.

¹⁰⁸ Ibid. 4§.

¹⁰⁹ Ibid. 37§.

¹¹⁰ Ibid. 3§.

¹¹¹ Ibid. 26§,

¹¹² Ibid. preliminaries, 4§ 2st.

¹¹³ Ibid. 121§.

5 Analys

5.1 Allmänt

Genom att jämföra Grotius och de Vattels verk med nutidens folkrätt, märker man att många av deras tankar och idéer lever kvar än idag. Jag tycker att det är imponerande att så pass mycket av det de skrev på 1600- respektive 1700-talet kan vara användbart i dagens samhälle. Grotius författade sina verk långt innan upplysningen, i en tid då tydliga och systematiska regleringar var sällsynta. de Vattel levde visserligen under upplysningstiden, men fortfarande innan vändpunkter som t.ex. franska revolutionen med kodifikationstanken, och i en värld som såg väldigt annorlunda ut jämfört med idag.

Vi anser oss idag ha erfarenheter och verktyg som hjälper oss att hitta lösningar på dagens utmaningar. Dessa har vi samlat på oss genom åren, och de utgör stabil grund att luta sig tillbaka på. Grotius och de Vattel lyckades dock, trots den knappa grund de hade, formulera tankar och regler som fungerar än idag. De lutade sig i princip bara på naturrätten, vilket är viktigt att ha i åtanke när man försöker förstå deras idéer.

Vidare bör situationerna och utmaningarna också ha skiljt sig avsevärt från dagens, eftersom världen såg annorlunda ut på Grotius och de Vattels tid. Att de, trots att situationerna var annorlunda, lyckades författa regleringar som fungerar både då och nu, är respektingivande. Dessutom är det ett exempel på när juridiken är som bäst, när den fungerar för situationer med helt olika förutsättningar. Det är en konst att kunna formulera sig så öppet, och samtidigt konkret, som Grotius och de Vattel gjorde.

Att Grotius lyckades skilja folkrätten från naturrätten, och på så sätt ge folkrätten status som eget rättsområde, var ett viktigt steg i utvecklingen. Att han därefter inte riktigt kunde bestämma vad folkrätten bestod av, lämnade öppet för andra, däribland de Vattel, att fortsätta på hans väg.

5.2 Stat

I nutidens folkrätt är staterna de viktigaste rättssubjekten, och samtidigt rättsområdets lagstiftare. Dessa viktiga roller, i kombination med avsaknaden av överstatliga lagstiftningsorgan, gör staterna centrala inom folkrätten.

I den folkrätt som Grotius och de Vattel formulerade var staterna också viktiga. Grotius var en stark förespråkare för statssystemet, vilket var en relativt ny företeelse på hans tid. Han skrev att staten är det perfekta samhället, och att världen därför ska bestå av stater. Han ansåg också att staterna har rättigheter och skyldigheter, och redogjorde för dessa i *On the Law of War and Peace*.

På de Vattels tid hade statsbegreppet hunnit etableras, och i *The Law of Nations* var staterna hans utgångspunkt. De Vattel förklarade att stater är folkrättssubjekt, som är bärare av rättigheter och skyldigheter. Att statsbegreppet blev centralt inom folkrätten redan då, är säkert bidragande till statens starka ställning i dagens folkrätt. Det kan till och med vara så, att utvecklingen av statsbegreppet på Grotius och de Vattels tid är anledningen till att folkrätten vuxit fram på det sätt den har gjort. Om man, istället för att förespråka stater, hade fortsatt utgå från mäktiga riken, hade kanske inte folkrätten behövts. Vidare, om man hade fortsatt anse att de naturrättsliga rättigheterna och skyldigheterna endast kunde appliceras på individer, hade folkrätten kanske inte utvecklats till det rättsområde det är idag.

Grotius och de Vattel hade svårt att bestämma vad som utgör en stat, och vad det ska finnas för kriterier för dessa. Detta är inte konstigt, då de på många sätt saknade nutidens begreppsapparat. Vi ska också komma ihåg att vi än idag har svårt att avgöra vad som är en stat, och att den idag använda Montevideokonventionen ofta ger tvetydiga svar.

5.3 Suveränitet

Grotius och de Vattels suveränitetsbegrepp påminner om nutidens, i alla fall i teorin. Idag förklaras suveräniteten som den högsta makten i ett samhälle, som är självständig från yttre kontroll. Denna definition fungerade även på Grotius och de Vattels tid. I praktiken blev det dock annorlunda, eftersom både Grotius och de Vattel fokuserade på att suveräniteten skulle tillfalla en person, en suverän. Grotius ansåg visserligen att suveräniteten i teorin utgick från staten, men han tyckte ändå att det i praktiken var bättre med t.ex. en kung. Skillnaden i tolkning misstänker jag hänger samman med att samhället också var uppbyggt på ett annat sätt på hans tid. För honom var det självklart att staterna skulle styras av en enskild person, han kunde antagligen inte föreställa sig något annat. de Vattel var något mer flexibel, och ansåg att suveräniteten kunde tillfalla antingen en enskild person, eller en grupp såsom t.ex. ett parlament. Möjligtvis kan de Vattels bakgrund och erfarenhet av både schweizisk och preussisk tradition ha påverkat hans synsätt på detta område. Det ska poängteras att det på många ställen i världen fortfarande anses vara bäst att suveräniteten tillfaller en person, en suverän.

Både Grotius och de Vattel var dessutom tydliga med att staterna har rätt att välja vilket typ av styre de ska ha, de ansåg att det följer av de suveräna rättigheterna. Idag har staterna, precis som på Grotius och de Vattels tid, ett brett tolkningsutrymme vad gäller suveräniteten. Självbestämmanderätten är en av suveränitetens grundpelare, men den orsakar också problem inom folkrätten. Eftersom de suveräna staterna själva får bestämma hur deras suveräna styre ska se ut, blir skillnaderna från stat till stat stora. Dessa olikheter gör att det ibland är svårt för staterna att komma överens i en gemensam rättsordning.

5.4 Folkrättens fäder?

Genom åren har det riktats kritik gentemot framförallt Grotius arbete, men även mot de Vattels, och man har ifrågasatt om de båda verkligen har haft så stor betydelse för folkrättens utveckling som det först hävdades. Grotius har traditionellt benämnts folkrättens fader, och de Vattel sägs ha grundat den moderna folkrätten, och detta kan säkert vara en förenkling av verkligheten. Självklart har även andra personer varit viktiga för folkrättens utveckling, det är sällan en eller två personer grundar ett helt rättsområde utan hjälp från någon annan. Efter att nu ha studerat detta ämne anser jag det dock vara tydligt att både Hugo Grotius och Emer de Vattel har haft stor betydelse för folkrättens tillkomst och utveckling. Grotius skiljde folkrätten från naturrätten, och de Vattel klargjorde sedan vad folkrätten egentligen bestod av, och utan dessa framsteg är frågan om vi hade haft de rättssystem vi har idag.

Vidare sammanställde de sina tankar i systematiska och omfattande verk, vilket jag tror är en bidragande orsak till varför de har blivit så kända och ihågkomna. Kritiker hävdar att andra kommit med samma idéer tidigare, och att varken Grotius eller de Vattel var först. Detta kan stämma, men det faktum att de lyckades skriva ner tankarna och sammanställa dem i sina verk, tror jag är en stor anledning till deras berömmelse.

Grotius *On the Law of War and Peace* kan tyckas svårförståeligt och motsägelsefullt. Det är då viktigt att sätta in boken i sitt sammanhang, och tänka på att den är skriven på 1600-talet. de Vattel förtydligade sedan Grotius arbete, och formulerade de teorier som Grotius hade varit på spåret. Utan Grotius material hade de Vattel haft mycket svårare att börja formulera en positivrättslig folkrätt. På det sättet anser jag att kombinationen av de bådas insatser har lagt grunden till dagens folkrätt.

5.5 Folkrättens bortglömda historia

Som tidigare förklarats händer det att folkrättens historia glöms bort, och det tog lång tid innan man förstod att man bör se folkrätten även ur ett rättshistoriskt perspektiv. En anledning till detta kan vara att det under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet inte var så populärt att prata om internationella samarbeten, utan staterna fokuserade istället mer på sig själva. Idag, när internationella relationer och globalisering åter är på modet, är det därför viktigt att inte glömma folkrättens historia. Genom att se hur Grotius och de Vattel behandlade de grundläggande begreppen stat och suveränitet, kan vi se vad folkrätten bygger på och var den kommer ifrån.

En annan anledning till att folkrättens historia inte beaktas i tillräcklig utsträckning kan vara att vi, i den internationella värld vi lever i, tror att rättsområdet är en modern produkt. Efter att nu ha studerat detta ämne inser jag hur felaktig denna föreställning är, och att folkrätten tvärtom har en omfattande historik. Vi ser oss gärna som väldigt internationaliserade människor, som tycker att folkrätten är viktig, och värnar om mänskliga rättigheter över hela världen. Det generella rättsläget utgörs av nedtecknad positiv rätt och folkrätten består av mängder av traktater och konventioner. Ibland ifrågasätts det positivrättsliga synsättet angående mänskliga rättigheter och skyldigheter. Måste rättigheter vara nedtecknade för att vara gällande? Detta är en intressant tanke i förhållande till Grotius och de Vattel, som ju i stort lutade sig på naturrätten. Hur långt har vi egentligen kommit på 300 år? Självklart väldigt långt, men det är fortfarande viktigt att påminna sig om att vi aldrig får glömma bort vår historia.

6 Slutsatser

Hugo Grotius och Emer de Vattel har utan tvekan varit betydelsefulla för utvecklingen av nutidens folkrätt. De utformade, genom verken *On the Law of War and Peace* och *The Law of Nations*, grunden för det folkrättssystem vi har idag.

Många av Grotius och de Vattels tankar lever fortfarande kvar. Idag bygger folkrätten på de suveräna staterna, som är rättsområdets viktigaste rättssubjekt och samtidigt rättsområdets lagstiftare. Redan i den folkrätt Grotius och de Vattel formulerade hade staterna en viktig roll, och statstanken utvecklades mycket under den tid de var verksamma. Möjligen kan denna utveckling vara anledningen till staternas framskjutna roll i nutidens folkrätt.

Dagens suveränitetsbegrepp påminner i teorin mycket om det som Grotius och de Vattel förespråkade. Dock menade de att det i praktiken var mest lämpligt att suveräniteten tillföll en enskild person, en suverän. Här skiljer de sig från den nutida uppfattningen om suveräniteten, och detta beror antagligen på att samhället var annorlunda uppbyggt på deras tid.

Det är viktigt att inte folkrättens historia glöms bort, eftersom det är lättare att förstå en företeelse om man har bakgrunden till den. Folkrätten är ingen modern produkt, utan har en omfattande historik som bör beaktas.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor:

Litteratur:

Grotius, Hugo (Neff, Stephen C. red.), *Hugo Grotius on the Law of War and Peace*, 2012, Cambridge University Press, New York.

van Holk, L.E. *Hugo Grotius - a biographical sketch*, 1983, TMS Asser Institut, Haag.

Häthén, Christian, *Stat och straff*, 2014, Studentlitteratur AB, Lund.

Linderfalk, Ulf (red.), *Folkrätten i ett nötskal*, 2012, Studentlitteratur AB, Lund.

Modéer, Kjell Å., *Historiska rättskällor i konflikt*, 2010, Santérus, Stockholm.

Modéer, Kjell Å., *Transparens och djupstruktur – Folkrätten i rättshistorien*, i *De lege, Juridiska fakulteten i Uppsalas årsbok 2011: Vänbok till Rolf Nygren*, 2011, Iustus förlag, Uppsala.

Nussbaum, Arthur, *A Concise History of the Law of Nations*, 1947, The Macmillan Company, New York.

de Vattel, Emer (Kaposy, Béla och Whatmore Richard red.), *The Law of Nations*, 2008, Liberty Fund, Indianapolis.